Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 14 november 2013 *

”Asyl — Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna — Artikel 4 — Förordning (EG) nr 343/2003 — Artikel 3.1 och 3.2 — Fastställande av vilken medlemsstat som är ansvarig för prövningen av en asylansökan som en tredjelandmedborgare gett in i någon av medlemsstaterna — Artiklarna 6—12 — Kriterier för att fastställa ansvarig medlemsstat — Artikel 13 — Restbestämmelse”

I mål C-4/11,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hessischer Verwaltungsgerichtshof (Tyskland) genom beslut av den 22 december 2010, som inkom till domstolen den 5 januari 2011, i målet

Bundesrepublik Deutschland

mot

Kaveh Puid,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen (referent) och M. Safjan samt domarna J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, D. Šváby, M. Berger och A. Prechal,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 22 januari 2013,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Tysklands regering, genom N. Graf Vitzthum, i egenskap av ombud,

— Kaveh Puid, genom U. Schlung-Muntau, Rechtsanwältin,

— Belgiens regering, genom T. Materne, i egenskap av ombud,

— Irland, genom D. O’Hagan, i egenskap av ombud, biträdd av D. Conlan Smyth, barrister,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Greklands regering, genom A. Samoni-Rantou, M. Michelogiannaki, T. Papadopoulou, F. Dedousi och G. Papagianni, samtliga i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och B. Beaupère-Manokha, båda i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av L. D'Ascia, avvocato dello Stato,

— Polens regering, genom M. Szpunar, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom C. Murrell, i egenskap av ombud,

— Schweiz regering, genom O. Kjelsen, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom M. Condou-Durande och W. Bogensberger, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 18 april 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 3.2 i rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredje land har gett in i någon medlemsstat (EUT L 50, s. 1) (nedan kallad förordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Bundesrepublik Deutschland (Förbundsrepubliken Tyskland), företrädd av Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federal myndighet med ansvar för migrations- och flyktingfrågor) (nedan kallad Bundesamt), och den iranske medborgaren Kaveh Puid, angående Bundesamts beslut att avvisa hans asylansökan och att överföra honom till Grekland.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 3.1 och 3.2 i förordningen föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall pröva varje asylansökan som lämnas in av en tredjelandsmedborgare till någon medlemsstat antingen vid gränsen eller inom medlemsstatens territorium. Ansökan ska prövas av en enda medlemsstat, som ska vara den medlemsstat som enligt kriterierna i kapitel III fastställs som ansvarig.

2. Genom undantag från punkt 1 får varje medlemsstat pröva en asylansökan som lämnas in av en tredjelandsmedborgare, även om det inte föreligger någon sådan skyldighet enligt de kriterier som anges i denna förordning. I så fall blir denna medlemsstat ansvarig i förordningens mening och skall överta de skyldigheter som följer av detta ansvar. ...”

4 Artikel 5.1 i förordningen har följande lydelse:

”Kriterierna för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret skall tillämpas i den ordning de anges i [kapitel III].»

5 För att fastställa vilken medlemsstat som är ansvarig i den mening som avses i artikel 3.1 förordning nr 343/2003, anges i kapitel III en lista med objektiva och rangordnade kriterier.

6 I artikel 6 i förordningen anges vilken medlemsstat som är ansvarig för prövningen av en asylansökan som getts in av en underårig utan medföljande vuxen.

7 Artikel 7 i förordningen gäller det fallet att en familjemedlem till den asylsökande har beviljats rätt att i egenskap av flykting vistas i en medlemsstat, och artikel 8 gäller det fallet att en sådan familjemedlem har gett in en asylansökan som ännu inte blivit föremål för ett första beslut i sak i en medlemsstat.

8 Artikel 9 i förordningen gäller det fallet att den asylsökande antingen har ett uppehållstillstånd som är giltigt eller som har löpt ut eller en visering som är giltig eller som har löpt ut.

9 Det kriterium som anges i artikel 10.1 i förordningen är formulerat på följande sätt:

”Om det har fastställts … att en asylsökande utan tillstånd har passerat gränsen till en medlemsstat landvägen, sjövägen eller luftvägen från ett tredje land, skall den medlemsstat där inresan ägt rum ansvara för prövningen av asylansökan. …”

10 Det kriterium som anges i artikel 11 i förordningen kan under vissa förutsättningar bli tillämpligt när en asylsökande har rest in på en medlemsstats territorium där han eller hon inte behöver visering.

11 Artikel 12 i förordningen gäller det fallet att asylansökan görs på det internationella transitområdet på en flygplats i en medlemsstat.

12 Av artikel 13 i förordningen följer att om det inte går att utse någon medlemsstat på grundval av de rangordnade kriterierna, blir automatiskt den medlemsstat där asylansökan först gavs in ansvarig för prövningen av ansökan.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 Kaveh Puid, som är född år 1979, anlände den 20 oktober 2007, med förfalskade identitetshandlingar, till Aten (Grekland) med flyg från Teheran (Iran). Han vistades fyra dagar i Grekland och fortsatte därefter sin resa till Frankfurt am Main (Tyskland), där han ansökte om asyl.

14 Det beslutades då att han skulle hållas i förvar fram till den 25 januari 2008, för att säkra verkställigheten av beslutet att avlägsna honom från Tyskland. Därefter ansökte Kaveh Puid interimistiskt vid Verwaltungsgericht Frankfurt am Main (nedan kallad Verwaltungsgericht) om att Förbundsrepubliken Tyskland skulle föreläggas att förklara sig vara ansvarig för prövningen av hans asylansökan enligt artikel 3.2 i förordningen. Verwaltungsgericht förordnade om uppskov med verkställigheten av beslutet att överföra Kaveh Puid till Grekland till och med den 16 januari 2008.

15 Den 14 december 2007 avvisade Bundesamt Kaveh Puids asylansökan och beslutade att han skulle överföras till Grekland. I skälen till beslutet anförde Bundesamt att Republiken Grekland var den medlemsstat som var ansvarig för prövningen av hans ansökan och att det saknades skäl att förelägga Förbundsrepubliken Tyskland att tillämpa artikel 3.2 i förordningen. Den 23 januari 2008 överfördes Kaveh Puid till Grekland.

16 Kaveh Puid hade emellertid under tiden, den 25 december 2007, överklagat Bundesamts beslut vid Verwaltungsgericht och yrkat att denna skulle upphäva beslutet och förelägga Förbundsrepubliken Tyskland att förklara sig vara ansvarig för prövningen av hans asylansökan.

17 Genom dom av den 8 juli 2009 upphävde Verwaltungsgericht Bundesamts beslut och slog fast att avlägsnandebeslutet hade verkställts på ett rättsstridigt sätt. I domskälen anförde Verwaltungsgericht att Förbundsrepubliken Tyskland var skyldig att utnyttja möjligheten att förklara sig vara ansvarig för prövningen av asylansökan enligt artikel 3.2 i förordningen mot bakgrund bland annat av mottagningsvillkoren för asylsökande och handläggningen av asylansökningar i Grekland.

18 Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av Bundesamt, överklagade domen till Hessischer Verwaltungsgerichtshof (nedan kallad Verwaltungsgerichtshof).

19 Verwaltungsgerichtshof beslutade den 22 december 2010 att vilandeförklara målet och att ställa fyra frågor till domstolen om hur artikel 3.2 i förordningen ska tolkas när förhållandena i den medlemsstat som enligt kriterierna i kapitel III i förordningen fastställs som ansvarig för prövningen av en asylansökan är sådana att de äventyrar den asylsökandes grundläggande rättigheter.

20 Den 20 januari 2011 gick Bundesamt med på att pröva Kaveh Puids asylansökan, på grundval av artikel 3.2 i förordningen. Myndigheten beviljade honom sedermera flyktingstatus genom beslut av den 18 maj 2011.

21 Verwaltungsgerichtshof anser emellertid att ändamålet med dess begäran om förhandsavgörande inte har förfallit. Kaveh Puid kan nämligen anses ha ett berättigat intresse av att få fastställt att beslutet av den 14 december 2007 var rättsstridigt, i syfte att få till stånd en prövning av hans skadeståndsanspråk till följd av att han hållits i förvar.

22 I skrivelse av den 21 december 2011 skickade domstolens kansli en kopia av domen av den 21 december 2011 i de förenade målen C-411/10 och C-493/10, N. S. m.fl. (REU 2011, s. I-13905) till Verwaltungsgerichtshof, och bad denna uppge huruvida den mot bakgrund av den domen fortfarande önskade svar på sina tolkningsfrågor.

23 Genom beslut av den 1 juni 2012, som inkom till domstolen den 8 juni 2012, drog Verwaltungsgerichtshof tillbaka de tre första tolkningsfrågorna, eftersom den ansåg att dessa hade besvarats genom domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl.. Verwaltungsgerichtshof anser sig likväl ha behov att få klarlagt vilken räckvidd nämnda dom har när det gäller möjligheten för en asylsökande att vid domstol åberopa att den medlemsstat i vilken sökanden befinner sig är skyldig att pröva hans eller hennes ansökan, och önskar därför fortfarande få ett svar på följande fråga:

”Ger en medlemsstats skyldighet att utnyttja möjligheten enligt artikel 3.2 första meningen i [förordningen] asylsökanden en personlig rätt att kräva att staten utnyttjar denna möjlighet att förklara sig vara ansvarig för prövningen av asylansökan, vilken kan åberopas mot nämnda medlemsstat vid domstol?”

Prövning av tolkningsfrågan

24 Verwaltungsgerichtshof har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida en asylsökande vid en nationell domstol som grund för sina anspråk får åberopa att den medlemsstat där han eller hon har gett in en asylansökan är skyldig att pröva ansökan, på grundval av artikel 3.2 i förordningen, när förhållandena i den medlemsstat som enligt kriterierna i kapitel III i förordningen fastställs som ansvarig för prövningen av ansökan är sådana att de äventyrar den asylsökandes grundläggande rättigheter.

25 Domstolen konstaterar inledningsvis att det följer av Verwaltungsgerichtshofs avgöranden av den 22 december 2010 och av den 1 juni 2012 att frågan bygger på premissen att i ett fall som det som är aktuellt i det nationella målet, är den medlemsstat där den asylsökande har gett in sin ansökan skyldig att utnyttja sin rätt enligt artikel 3.2 i förordningen att förklara sig vara ansvarig för prövningen av ansökan.

26 Artikel 3.2 kan emellertid inte ligga till grund för en sådan premiss.

27 Det ska i detta hänseende erinras om att det i artikel 3.1 i förordningen föreskrivs att en asylansökan ska prövas av en enda medlemsstat, som ska vara den medlemsstat som enligt kriterierna i kapitel III fastställs som ansvarig.

28 Enligt artikel 3.2 får emellertid varje medlemsstat genom undantag från artikel 3.1 pröva en asylansökan som lämnas in av en tredjelandsmedborgare, även om det inte föreligger någon sådan skyldighet enligt de kriterier som anges i förordningen.

29 Domstolen konstaterade visserligen i punkt 107 i domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., under de förhållanden som var aktuella i de målen, att det för den medlemsstat som ska avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig finns en möjlighet, enligt artikel 3.2 i förordningen, att själv pröva ansökan. Domstolen slog dock inte fast att nämnda medlemsstat har en skyldighet att göra det.

30 Däremot har domstolen slagit fast att det ankommer på medlemsstaterna att inte överföra en asylsökande till den medlemsstat som enligt kriterierna i kapitel III fastställs som ansvarig, när de inte kan sväva i okunnighet om att de systembrister vad beträffar asylförfarandet och mottagningsvillkoren för asylsökande som finns i den medlemsstaten utgör allvarliga och klarlagda skäl att anta att den asylsökande löper en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., punkterna 94 och 106).

31 I det nu aktuella fallet ankommer det på Verwaltungsgerichtshof att pröva huruvida det fanns sådana systembrister vid den tidpunkt då beslutet att överföra Kaveh Puid till Grekland verkställdes.

32 Vad gäller frågan om huruvida den medlemsstat som inte får överföra en asylsökande till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig enligt förordningen är skyldig att själv pröva ansökan, erinrar domstolen om att det i kapitel III i förordningen anges ett antal kriterier och att dessa kriterier enligt artikel 5.1 i förordningen ska tillämpas i den ordning som de anges i nämnda kapitel (domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., punkt 95).

33 Med förbehåll för den möjlighet att själv pröva ansökan som avses i artikel 3.2 i förordningen, innebär således det förhållandet att en asylsökande inte får överföras till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig enligt kriterierna i kapitel III i förordningen att den medlemsstat som skulle ha verkställt överföringen blir skyldig att fortsätta prövningen av kriterierna i nämnda kapitel, för att avgöra om det utifrån något av de kriterierna är möjligt att fastställa en annan medlemsstat som ansvarig för prövningen av asylansökan (domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., punkterna 96 och 107).

34 Om detta inte är möjligt, ska den medlemsstat där asylansökan först lämnades in ansvara för prövningen av ansökan enligt artikel 13 i förordningen (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., punkt 97).

35 Det är emellertid viktigt att den medlemsstat där asylsökanden befinner sig ser till att inte förvärra kränkningen av den asylsökandes grundläggande rättigheter genom att ta orimligt lång tid på sig att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig. Vid behov ankommer det på medlemsstaten att själv pröva ansökan enligt de villkor som föreskrivs i artikel 3.2 i förordningen (domen i de ovannämnda förenade målen N. S. m.fl., punkterna 98 och 108).

36 Av det ovan anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. När medlemsstaterna inte kan sväva i okunnighet om att de systembrister vad beträffar asylförfarandet och mottagningsvillkoren för asylsökande som finns i den medlemsstat som först fastställts som ansvarig enligt kriterierna i

kapitel III i förordningen utgör allvarliga och klarlagda skäl att anta att den asylsökande löper en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i stadgan, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, är den medlemsstat som ska avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig skyldig att inte överföra den asylsökande till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig. Om den inte utnyttjar möjligheten att själv pröva ansökan är den vidare skyldig att fortsätta prövningen av kriterierna i kapitel III i förordningen, för att avgöra om det är möjligt att fastställa en annan ansvarig medlemsstat enligt något av de kriterierna eller, om detta inte är möjligt, enligt artikel 13 i förordningen.

37 Enbart det förhållandet att en asylsökande inte får överföras till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig innebär däremot inte, i ett fall som det nyss angivna, att den medlemsstat som ska avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig blir skyldig att själv pröva asylansökan på grundval av artikel 3.2 i förordningen.

Rättegångskostnader

38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

När medlemsstaterna inte kan sväva i okunnighet om att de systembrister vad beträffar asylförfarandet och mottagningsvillkoren för asylsökande som finns i den medlemsstat som först fastställts som ansvarig enligt kriterierna i kapitel III i rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredje land har gett in i någon medlemsstat utgör allvarliga och klarlagda skäl att anta att den asylsökande löper en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, är den medlemsstat som ska avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig skyldig att inte överföra den asylsökande till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig. Om den inte utnyttjar möjligheten att själv pröva ansökan är den vidare skyldig att fortsätta prövningen av kriterierna i kapitel III i förordningen, för att avgöra om det är möjligt att fastställa en annan ansvarig medlemsstat enligt något av de kriterierna eller, om detta inte är möjligt, enligt artikel 13 i förordningen.

Enbart det förhållandet att en asylsökande inte får överföras till den medlemsstat som först fastställts som ansvarig innebär däremot inte, i ett fall som det nyss angivna, att den medlemsstat som ska avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig blir skyldig att själv pröva asylansökan på grundval av artikel 3.2 i förordning nr 343/2003.

Underskrifter